

Zaalteksten begane grond vaste collectie De Mesdag Collectie

Inhoud

Zaalteksten begane grond vaste collectie De Mesdag Collectie.....	1
Gang.....	3
Vaas, 1892	3
Vaas, 1889.....	3
Eerste zaal.....	3
Een karakteristieke collectie.....	3
Interieur van de Grote of Duitse Synagoge in Den Haag, ca. 1880-1891.....	3
In Groenendaal (bij Brussel), ca. 1866.....	3
Ezelstandplaats op het strand te Scheveningen, ca. 1876	4
Beeldbeschrijving Ezelstandplaats op het strand te Scheveningen	4
Krijtrotsen bij Yport, 1872.....	5
De kalfjes, ca.1863.....	5
Beeldbeschrijving De kalfjes.....	5
Portret, 1862-1863.....	5
Rugschild, z.j.....	6
Rugschild, 19 ^{de} eeuw.....	6
Egyptische indigoververs, 1891.....	6
Gezicht op de Pyreneeën, 1871-1874.....	6
De verjaardag, 1885.....	6
Haven te Vlissingen, c. 1887.....	6
Gobelinzaal	6
De Gobelinzaal.....	6
Vaas, 19 ^{de} eeuw	7
Vaas, 19 ^{de} eeuw	7
Bloemenstilleven, 1705.....	7
Stel vazen, tweede helft 19de eeuw	7
Vaas, tweede helft 19 ^{de} eeuw.....	7
Vaas, 19 ^{de} eeuw	7
Vaas, 19 ^{de} eeuw	7
Vuurpotten, 19de eeuw.....	7
Vaas, 19 ^{de} eeuw	7
Altaarvaas, 19 ^{de} eeuw	7

Kraanvogels, tweede helft 19 ^{de} eeuw.....	7
'Japanse' vaas, 1888.....	8
Pauw, 19de eeuw.....	8
Altaarvaas, 19 ^{de} eeuw.....	8
Vaas, 19de eeuw.....	8
Vazen, tweede helft 19 ^{de} eeuw.....	8
Vaas, tweede helft 19de eeuw.....	8
Vaas, 19de eeuw.....	8
Vaas, 19de eeuw.....	8
Schaal, c. 1850-1875.....	8
Vaas, 19de eeuw.....	9
Vaas, 19de eeuw.....	9
Gang.....	9
Stel vazen, tweede helft 19de eeuw.....	9
Derde zaal.....	9
Portret van Sientje Mesdag- van Houten, 1906.....	9
Hendrik Willem en Sientje Mesdag.....	9
Branding op de Noordzee, 1870.....	9
Studie voor het Panorama van Scheveningen, 1880.....	10
Portret van Hendrik Willem Mesdag, 1904.....	10
Schaapskop, z.j.....	10
Kaststel 'Pauw', 1888.....	10
Hondekop: Nero, 1875.....	10
Onstuimige zee, z.j.....	10
Haringrokerij, 1869-1888.....	10
Portret van Hendrik Willem Mesdag, ca. 1872.....	11
Trappenhuis:.....	11
Scheveningen, gezien vanaf de Boulevard, c. 1900.....	11
Hotel Rauch te Scheveningen, gezien vanaf de Boulevard, ca. 1900.....	11
Van Dorpstraat, schilderhuisje op het duin, 1923.....	11
Sientje Mesdag-van Houten, zittend in een strandstoel, z.j.....	11
Hendrik Willem Mesdag in zijn atelier, z.j.....	11

Gang

Vensterbank

Vaas, 1892

aardewerk

Haagsche Plateelbakkerij Rozenburg, Den Haag

Vaas, 1889

aardewerk

Haagsche Plateelbakkerij Rozenburg, Den Haag

Eerste zaal

Een karakteristieke collectie

De collectie in dit museum is samengebracht door de 19de-eeuwse kunstenaar Hendrik Willem Mesdag en zijn vrouw Sientje. Mesdag was een groot verzamelaar van kunstwerken van de Franse School van Barbizon en de Nederlandse Haagse School. De natuuropvatting van deze kunstenaars sloot aan bij zijn eigen voorliefde voor het landschap en de weergave van de alledaagse werkelijkheid. Mesdag had overigens niet uitsluitend oog voor de schilderkunst van de School van Barbizon en de Haagse School, hij bezat ook werk van kunstenaars als Gustave Courbet of Antonio Mancini.

Bij alle aankopen lijkt Mesdag zich te hebben laten leiden door een bovenmatige interesse voor de techniek en schilderwijze van de kunstenaar. Hij had een uitgesproken voorkeur voor schetsmatige werken en studies, waardoor zijn collectie een uniek beeld geeft van de kunstenaarspraktijk. Mesdag had ook een goed oog voor bijzondere objecten, die hij verzamelde ter decoratie van zijn huis en dit museum. In deze zaal is een aantal typerende kunstwerken voor De Mesdag Collectie te zien, als een prelude op de rest van het museum.

Interieur van de Grote of Duitse Synagoge in Den Haag, ca. 1880-1891

Johannes Bosboom (1817-1891)

olieverf op panel

Uit de nalatenschap van Bosboom kocht Mesdag enkele zeer los geschilderde en onvoltooide werken. Daaronder was ook deze olieverfschets van de Duitse of Grote Synagoge in de Wagenstraat in Den Haag (tegenwoordig de Aksamoskee). Het binnenvallende zonlicht, dat wordt weerspiegeld op de kroonluchter, is treffend weergegeven.

In Groenendaal (bij Brussel), ca. 1866

Constant Gabriël (1828-1903)

olieverf op doek

Mesdag verbleef van 1866 tot 1869 in Brussel, waar hij Gabriël leerde kennen. Dit schilderij is een van de eerste werken die hij kocht. De zeer gedetailleerde voorstelling van een boerenerf sloot aan bij Mesdags toenmalige eigen precieze schilderstijl. Gabriëls heldere kleurgebruik en felle kleuraccenten als de rode en blauwe bloemen leverden hem later de benaming 'colorist van de Haagse School' op.

Ezelstandplaats op het strand te Scheveningen, ca. 1876

Anton Mauve (1838-1888)

olieverf op doek

Scheveningen was in de zomer een toeristische trekpleister voor veel stedelingen uit Den Haag en omstreken. Ook kunstenaars gingen erheen om de zee te schilderen. Mauve verbeeldde hier de standplaats voor ezels waarop kinderen voor een klein bedrag een rondje konden rijden. Mesdag had grote bewondering voor het werk van Mauve, hij verwierf in totaal veertien van zijn schilderijen en tekeningen.

Beeldbeschrijving Ezelstandplaats op het strand te Scheveningen

Scheveningen was in de 19^e eeuw al een toeristische trekpleister. Anton Mauve schilderde hier de standplaats voor ezels waarop kinderen voor een klein bedrag een rondje over het strand konden rijden. Een jongeman die voor de dieren zorgt staat bij een prachtige lichtgrijze ezel, die gezadeld is. De andere ezels staan opgesteld achter een eenvoudige houten omheining. Aan een paal van rond de drie meter hoog hangt een wit bord. Drie ezels steken hun koppen onder de omheining door om wat voer van de grond te eten. Achter de ezels staat nog een onuitgewerkte figuur met een gele pet op. Op de achtergrond is de Noordzee te zien, onder een blauwgrijze Hollandse lucht.

De horizon van dit schilderij is net iets boven het midden. Aan de linkerkant van het schilderij zie je de zee helemaal tot de horizon, maar vanaf een derde van de breedte van het canvas wordt het zicht op de horizon ontnomen door de ezelstandplaats. Die is heel dichtbij geplaatst. Zo dichtbij hij er niet in zijn geheel op staat, rechts is het beeld afgesneden.

Veruit het meest uitgewerkt is de lichtgrijze ezel die van wie we de zijkant zien en die bijna in het midden van het schilderij staat. We zien hem in zijn geheel, met zijn staart links en zijn kop rechts. Mauve schilderde hem ongeveer zo groot als een forse hand. In tegenstelling tot de andere beesten staat hij voor de houten omheining. De ezel trekt de aandacht. Met korte streken verf heeft Anton Mauve de korte, stugge vacht op de kop en poten overtuigend vastgelegd. Achter de ezel staat zijn verzorger, ter hoogte van de voorpoten. Het is een jongvolwassene, hij is hij grof geschilderd en we zien zijn gezicht niet in detail. De jongen draagt een bruine pet een sjaaltje, blauw shirt met lange mouwen, een bruine broek en houten klompen. Net als de ezel kijkt hij naar onze rechts. Ze staan zij aan zij. De jongen is een belangrijk ankerpunt in dit schilderij, hij staat in het midden.

Hoe verder naar achteren, hoe minder detail. De houten omheining bestaat uit losse palen die ongeveer om de meter in de grond zijn geslagen, met daar boven op een liggende balk op buikhoogte van de jongen. Hoeveel ezels er verder zijn is onduidelijk. Hun lijven zijn heel vluchtig aangegeven met donkere kleuren en overlappen elkaar, waardoor ze moeilijk van elkaar te onderscheiden zijn. In elk geval zien we boven de ruggen van de dieren meerdere zadels uitsteken. Aan de voorkant van de zadels zit een rechtopstaande U-vorm waaraan de kinderen zich tijdens de rit kunnen vasthouden.

Je kunt zien dat Mauve in eerste instantie aan de kunstlijn vissersboten plaatste. Hij heeft ze weg geschilderd, waarschijnlijk zodat alle aandacht naar de ezelstandplaats zou gaan. De contouren schemeren nog een beetje door de bovenste verflaag heen.

Krijtrotzen bij Yport, 1872

Camille Corot (1796-1875)

olieverf op doek

De kalfjes, ca.1863

Willem Maris (1844-1910)

olieverf op doek

Beeldbeschrijving De kalfjes

Schilderijen met koeien van Willem Maris waren in zijn eigen tijd al populair. Vandaag de dag is zijn *de kalfjes* favoriet bij veel bezoekers van De Mesdag Collectie. Een wit kalfje legt zijn kop zachtjes op boven op de nek van een zwart kalfje. Zo geven ze elkaar warmte en beschutting in de Hollandse buitenlucht. Zonlicht doet de vacht op de rug van het witte kalfje prachtig oplichten, maar in de lucht zien we voornamelijk langgerekte grijze wolken. Aan de bomen links te zien zou het best wel eens stevig kunnen waaien. De takken reiken flink naar rechts en zijn nog half-kaal. Ze laten de eerste tekenen van lente zien. Onder de kalfjes smelten hun schaduwen op de grond samen tot één.

De kalveren staan pontificaal vooraan, centraal op het doek. De koppen haken in elkaar en vormen samen het precieze middelpunt van het schilderij. Vanuit daar steekt de rest van het lijf van het witte kalf uit naar rechts, het lijf van het donkere kalf naar links. Maar we kijken niet exact tegen de zijkant van hun lijven aan: de pasgeboren dieren staan in samen een beetje op een schuine lijn ten opzichte van de kijker. Hierdoor zie je de staart van het witte kalfje in zijn geheel vanuit het einde van de rug naar beneden hangen. Van het zwarte kalfje, met witte poten, zie je alleen de kwast achter zijn achterlijf uitsteken.

Uit de houding van de dieren spreekt een enorme nabijheid of genegenheid, die Maris heeft versterkt door vlak achter de kalveren het houten hek te schilderen dat waarschijnlijk de hele wei omrandt. Achter dit hek begint een nieuw veld: grasland dat zich uitstrekt tot in de verte. Dit is door de openingen in het houten hek heen te zien. Zo heeft Maris midden in het weidse landschap de nadruk gelegd op wat dichtbij is. Het intieme karakter van het schilderij is daardoor nog groter. De kleuren zijn voornamelijk tinten grijs, bruin en groen.

De kalfjes zelf staan op een kale ondergrond met enkele losse takjes en plukjes onkruid. Links op de afbeelding staan bomen, die binnen de houten omheining staan. Zowel aan de bovenkant als aan de linker zijkant verdwijnen de bomen uit beeld. Dit versterkt het gevoel dat hij vanuit het landschap als het ware heeft *ingezoomd* op de kalfjes. Aan de voet van de bomen ligt een vrij forse stapel kale takken, waaronder berkenstammen, waarvan niet goed te zien is of het losse takken zijn, of bomen die daar staan.

Portret, 1862-1863

Gustave Courbet (1819-1877)

olieverf op doek

Courbet heeft dit schilderij opgedragen aan een zekere Hippolyte, als aandenken aan hun vriendschap. Hij gebruikte in dit portret verschillende kleuren groen, bruin en roze, die hij vrij en los op het doek zette. Het is typerend voor Mesdags smaak dat hij niet in de traditionele, statige portretkunst was geïnteresseerd, maar wel een dergelijk informeel portret aan zijn collectie toevoegde

Rugschild, z.j.

schildpad

Rugschild, 19de eeuw

schildpad

Japan

Egyptische indigoververs, 1891

John Singer Sargent (1856-1925)

olieverf op doek

De Amerikaanse schilder Sargent maakte tijdens een reis door Egypte in 1891 deze studie van drie indigoververs. In plaats van exotische taferelen, schilderde hij dit oude ambacht, dat een lange traditie kende in Egypte. Een criticus die het werk een paar jaar later tentoongesteld zag, omschreef het als 'briljant en bondig', maar onvoldoende uitgewerkt. Het schetsmatige karakter zal Mesdag juist hebben aangesproken.

Gezicht op de Pyreneeën, 1871-1874

Narcisse Diaz de la Peña (1807-1876)

olieverf op paneel

Dit berglandschap met onweerslucht is een goed voorbeeld van de studies en schetsmatige schilderijen die Mesdag verzamelde. Het werk lijkt een studie te zijn vanwege de transparante verflagen in de voorgrond en de losse verfstreken. En hoewel ook de kleuren snelle notities lijken die verder uitgewerkt moesten worden, beschouwde Diaz zelf dergelijke werken wel degelijk als voltooid.

De verjaardag, 1885

Antonio Mancini (1852-1930)

olieverf op doek

Mesdag had grote bewondering voor het vrijzinnige en experimentele werk van de Italiaanse kunstenaar Antonio Mancini, voor wie hij ruim twintig jaar als mecenas fungeerde. De titel De verjaardag werd door Mesdag zelf aan dit schilderij gegeven, toen hij het in 1897 voor een tentoonstelling uitleende. Het afgebeelde model is Mancini's neefje Telemaco Ruggeri, die vaker voor zijn oom poseerde.

Haven te Vlissingen, c. 1887

Hendrik Willem Mesdag (1831-1915)

olieverf op doek

Mesdags fascinatie voor de schetsmatige werken van collega-schilders die hij om zich heen verzamelde, had ook invloed op zijn eigen stijl en techniek. Dit is duidelijk te zien in dit havengezicht, dat Mesdag met ruwe en losse verfstreken ter plekke op het doek zette.

Gobelinzaal

De Gobelinzaal

Naast schilderijen en tekeningen, bezat Mesdag ook een omvangrijke collectie toegepaste kunst, ter decoratie van zijn huis en zijn museum. Zo kocht hij een groot aantal Japanse objecten. Dit was geheel in de geest van zijn tijd, want Aziatische kunstnijverheid was in de 19de eeuw bijzonder gewild.

Deze zaal vormt een staalkaart van Mesdags verzameling sierkunst. Langs de wanden zijn Japanse en Chinese vazen, bronzen, offerketels en vuurpotten opgesteld. De muren zijn bekleed met 17de-eeuwse gobelins uit Delft. De twee gracieuze Japanse kraanvogels die nu de vensterbanken sieren, waren oorspronkelijk bedoeld voor buitenshuis. De verzameling toont Mesdags goede oog voor kwaliteit en vakmanschap.

Van links naar rechts

Vaas, 19de eeuw

Satsuma-aardewerk, Japan

Vaas, 19de eeuw

Brons, Japan

Bloemenstilleven, 1705

Johannes Mortel (1650-1719)
olieverf op doek

Vensterbank

Stel vazen, tweede helft 19de eeuw

Miyagawa Kozan (1842-1916)
Makuzu-aardewerk, Japan

Vaas, tweede helft 19de eeuw

Kyoto Satsuma-aardewerk

Vaas, 19de eeuw

Satsuma-aardewerk, Japan

Vaas, 19de eeuw

Satsuma-aardewerk, Japan

Vuurpotten, 19de eeuw

geelkoperlegering
Iran

Van links naar rechts

Vaas, 19de eeuw

Geelkoperlegering, email
China

Altaarvaas, 19de eeuw

Brons, Japan

Vensterbank

Kraanvogels, tweede helft 19de eeuw

Brons, Japan

Deze levensgrote kraanvogels kocht Mesdag in 1889 bij de Haagse kunsthandel E.J. van Wisselingh. Hij kocht ze samen voor 500 gulden. Voor Haagse ambachtslui in die tijd stond dat gelijk aan een jaarsalaris. De kraanvogel staat in de Japanse kunst

symbool voor een lang leven. Maar ook voor huwelijksgeluk, omdat ze hun leven lang bij dezelfde partner blijven.

'Japanse' vaas, 1888

Theo Colenbrander (1841-1930)

aardewerk

Haagsche Plateelbakkerij Rozenburg, Den Haag

Colenbrander liet zich bij het maken van zijn ontwerpen inspireren door aardewerk uit alle windstreken. Dit type vaas werd bij de Haagse keramiecfabriek Rozenburg als 'Japans' betiteld, omdat het glazuur verwant was aan traditionele glazuren van aardewerk uit dat land. In vergelijking met andere ontwerpen van Colenbrander, die uitbundiger zijn, is de bescheidenversiering van deze vaas opvallend.

Pauw, 19de eeuw

Geelkoperlegering

Iran

Van links naar rechts

Altaarvaas, 19de eeuw

Brons

Japan

Vaas, 19de eeuw

Geelkoperlegering, email

China

Vazen, tweede helft 19de eeuw

Brons

Japan

Vaas, tweede helft 19de eeuw

Kyoto Satsuma-aardewerk

Japan

Op deze vaas staat een figuur uit de Japanse populaire literatuur afgebeeld. Het is Endo Morito, die besloot monnik te worden nadat hij per ongeluk zijn geliefde had gedood. Een van zijn zelfopgelegde beproevingen bestond uit een verblijf van drie weken onder een ijzige waterval. De voorstelling is ontleend aan een houtsnede van de beroemdste prentkunstenaar Katsushika Hokusai (1760-1849).

Vaas, 19de eeuw

Satsuma-aardewerk

Japan

Vaas, 19de eeuw

Satsuma-aardewerk

Japan

Vitrine

Schaal, c. 1850-1875

Arita-porselein

Japan

Vaas, 19de eeuw

Brons
Japan

Vaas, 19de eeuw

Satsuma-aardewerk
Japan

Gang

Vensterbank

Vazen, tweede helft 19de eeuw

Satsuma-aardewerk
Japan

Stel vazen, tweede helft 19de eeuw

Satsuma-aardewerk
Japan

Derde zaal

Portret van Sientje Mesdag- van Houten, 1906

Jozef Israëls (1824-1911)
olieverf op doek

Hendrik Willem en Sientje Mesdag

Hendrik Willem Mesdag was een vooraanstaand schilder van de Haagse School. Hij was aanvankelijk zakenman, maar wijdde zich op 35-jarige leeftijd volledig aan de schilderkunst. Na een leertijd in Oosterbeek en Brussel, specialiseerde Mesdag zich als zeeschilder. De gouden medaille die hij in 1870 bij zijn debuut op de Parijse Salon won, betekende zijn doorbraak. Ook Sientje Mesdag-van Houten was kunstenares, zij maakte vooral landschappen en stillevenen.

Hendrik Willem en Sientje Mesdag stonden volop in het openbare leven en zij vervulden spilfuncties in de Haagse kunstwereld. Zo was Mesdag voorzitter van kunstenaarsvereniging Pulchri Studio en hij organiseerde omvangrijke (groeps)tentoonstellingen, ook in het buitenland. Ook Sientje ontplooidde activiteiten binnen Pulchri Studio en zij was presidente van Onze Club, een vereniging van vrouwelijke kunstenaars.

Een bezoek aan het toenmalige Museum Mesdag begon altijd in het woonhuis hiernaast, in de ateliers van het echtpaar Mesdag. Ook in het museum waren door hen vervaardigde kunstwerken te zien. Het museum was op zondagochtend op aanvraag geopend en Mesdag leidde zelf rond.

Branding op de Noordzee, 1870

Hendrik Willem Mesdag (1831-1915)
olieverf op doek

Met dit schilderij debuteerde Mesdag in 1870 op de Parijse Salon, wat in die tijd de meest prestigieuze jaarlijkse tentoonstelling van eigentijdse kunst was. Tot ieders

verrassing won Mesdag, toen pas vier jaar schilder, er een gouden medaille mee. Dat bezorgde hem internationale erkenning. De felicitatie die een van de juryleden, de befaamde schilder Jean-François Millet, hem stuurde, lijstte hij in.

Studie voor het Panorama van Scheveningen, 1880

Hendrik Willem Mesdag (1831-1915)

olieverf op doek

Dit is een voorstudie voor het zogenoemde Panorama Mesdag, dat zich nog steeds in de Zeestraat hier vlakbij bevindt. Voordat Mesdag dit enorme doek met een levensecht gezicht vanaf het Scheveningse Seinpostduin beschilderde, maakte hij deze schets op schaal (1:50).

Portret van Hendrik Willem Mesdag, 1904

Sientje Mesdag- van Houten (1834-1909)

olieverf op doek

Schaapskop, z.j.

Matthijs Maris (1839-1917)

olieverf op papier

Bruikleen Stedelijk Museum, Amsterdam

Kaststel 'Pauw', 1888

Theo Colenbrander (1841-1930)

aardewerk

Haagsche Plateelbakkerij Rozenburg, Den Haag

Toen Colenbranders kunstaardewerk in 1885 voor het eerst op de markt kwam, maakte het veel indruk vanwege het verrassende kleurgebruik en de grillige en gestileerde natuurmotieven. Mesdag behoorde tot de eerste en trouwste bewonderaars. Door zijn aandeelhouderschap in de Rozenburgfabriek, die Colenbranders keramiek produceerde, wist hij een belangrijke en omvangrijke verzameling van diens werk bijeen te brengen.

Hondekop: Nero, 1875

Sientje Mesdag- van Houten (1834-1909)

olieverf op doek

Naast landschappen en stillevenen schilderde Sientje Mesdag-van Houten ook portretten. In dit geval koos ze haar hond Nero tot onderwerp. Het is niet het enige schilderij dat ze van hem maakte, er zijn nog twee andere werken bekend waarvoor hij model stond.

Onstuimige zee, z.j.

Hendrik Willem Mesdag (1831-1915)

olieverf op paneel

Haringrokerij, 1869-1888

Philip Sadée (1837-1904)

olieverf op paneel

Mesdag had in zijn atelier een schuifdeur met acht panelen die hij had laten beschilderen door bevriende kunstenaars. Dit paneel met Scheveningse haringrokkende vrouwen van Philip Sadée werd samen met de andere verwijderd na

Mesdags dood. Conservator Renske Suijver: 'In 2018 konden we het schilderij terugkopen. Het werk heeft beschadigingen, maar omdat het echt onderdeel van het gebouw is geweest, nemen we dat voor lief. We zullen het wel gaan restaureren.'

Portret van Hendrik Willem Mesdag, ca. 1872

Jozef Israëls (1824-1911)
olieverf op doek

Trappenhuis:

Scheveningen, gezien vanaf de Boulevard, c. 1900

Haags Gemeente Archief

Hotel Rauch te Scheveningen, gezien vanaf de Boulevard, ca. 1900

Haags Gemeente Archief

Om de zee en de schepen onder alle weersomstandigheden te kunnen bestuderen huurde Hendrik Willem Mesdag jarenlang een vaste kamer met uitzicht in Hotel Rauch. De schetsen die hij hier maakte werkte hij thuis, in zijn atelier, uit tot schilderijen.

Van Dorpstraat, schilderhuisje op het duin, 1923

Haags Gemeente Archief

Sientje Mesdag werkte graag in Scheveningse Bosjes bij de Scheveningseweg, vlakbij huis. Zij liet daar een klein atelier bouwen, dat later werd verplaatst naar de top van een van de hoogste duinen achter de Van Dorpstraat.

Sientje Mesdag-van Houten, zittend in een strandstoel, z.j.

Collectie Panorama Mesdag

Hendrik Willem Mesdag in zijn atelier, z.j.